

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Teacher Learning Guide

Študijná príručka k projektu PLACE

Začnime príbehom...

Bohatý veľkostatkár so synom vyšli na kopec. Hore sa im otvoril nádherný výhľad na okolitú vidiecku krajinu s lesmi a políčkami, zurčiacou riekou a rybníkom. Statkár sa otočil k synovi a veľkolepým gestom ukázal na krajinu: **„Hľad', synu, toto všetko raz bude tvoje!“**

Z diaľky sa k vrcholu kopca blížil iný otec so synom. Spoločne sa túlili po kraji. Otec sa rozhladol, s rozžiarenými očami ukázal na okolitú krajinu a obrátil sa na syna: **„Hľad', synu, na všetku tu krásu!“**

„Keď sa odovzdávaš miestam, tak oni ti niečo dajú tiež; čím bližšie ich poznávaš, tým viac ich osievaš neviditeľnou plodinou spomienok a asociácií, ktoré na teba budú čakať, keď sa sem budeš vracat', zatiaľ čo nové miesta ti budú ponúkať nové myšlienky a nové možnosti“
Rebecca Solnit (Wanderlust, 2001).

„Faktorom zmysluplného života je, aby sa človek nejakým spôsobom angažoval pre dobro komunity, nech už ide o akúkoľvek komunitu. Túžime niekam patriť – a zo spolunáležitosti a starostlivosti vyrastá náš pocit miesta vo svete.“
Patricia Churchland (Neurofilozofka, University of California)

Milí pedagógovia,
veľmi nás teší, že ste sa rozhodli stať sa súčasťou projektu PLACE, ktorý sa zaoberá témami spolunáležitosti a spojenia s miestom kde žijeme a komunitou.

Cieľom tejto Príručky pre učiteľov je pomôcť vám pri objavovaní a budovaní nových zručností a aktivít pre prácu so žiakmi a komunitou. Nájdete tu teóriu tzv. miestne zakotveného učenia, na ktorej je príručka založená a štyri konkrétne prístupy k budovaniu sebavedomia, zručností a pocitu súnáležitosti. Príručka je prepojená s webovými stránkami projektu PLACE (www.paths2learning.eu), kde sa môžete zoznámiť s ďalšími zdrojmi k použitiu na vyučovaní i mimo neho.

Druhý diel, pokračovanie tejto príručky je ďalší užitočný zdroj – tzv. Toolkit, súbor prípadových štúdií, mapujúci doterajšiu prácu zapojených škôl. Nenechajte si ho ujsť!

PLACE je partnerstvo štyroch organizácií:

Cumbria Development Education Centre (CDEC, Spojené kráľovstvo): www.cdec.org.uk

DEED in Dorset, Spojené kráľovstvo): www.deed.org.uk

Středisko ekologické výchovy SEVER (Česko): sever.ekologickavychova.cz

Ekologické vzdelávacie centrum SOSNA (Slovensko): www.sosna.sk

Táto medzinárodná spolupráca nám umožňuje spoločne rásť, zdieľať skúsenosti a čerpať poznatky z rôznych krajín a kultúr. Spoločne objavujeme nové svety – a s pomocou vašej spätnej väzby a skúseností sa v našej práci zdokonaľujeme a rozvíjame, aby sme sa o ňu mohli podeliť aj s ďalšími učiteľmi mimo projektu PLACE.

Dúfame, že sa táto študijná príručka stane užitočným pomocníkom vo vašej práci na projekte PLACE. Pokiaľ by ste však s ľubovoľným aspektom vašej práce potrebovali pomôcť, náš projektový tím PLACE je vám kedykoľvek k dispozícii. Srdečne vás zdraví kolektív autorov:

CDEC: Laura Goad, Debbie Watson

DEED: Sarah Wise, Jenny Thatcher

SEVER: Jakub Vebr, Jáchym Škoda

SOSNA: Silvia Szabó, Štefan Szabó, Daniel Szabó

OBSAH

01| Úvod

- 1.1 Kontext projektu PLACE
- 1.2 Zmysel a plánované vystupy projektu PLACE
- 1.3 Čo je to životná pohoda?
- 1.4 Čo sú Ciele udržateľného rozvoja?
- 1.5 Čo je to Filozofia pre deti?

02 | Ako aplikovať prístup PLACE – pomoc učiteľom

- 2.1 Model PLACE pre prax a učenie
- 2.2 Prečo nás určité miesto zasiahne a ako o tom učiť?
- 2.3 Čo je miestne zakotvené učenie?
- 2.4 Questing (hľadačky)
- 2.5 Terapeutické záhrady
- 2.6 Aktívne občianstvo a líderstvo

03 | Aktivity PRIESKUMU a PLÁNOVÁNIE

- 3.1 Preskúmavame lokalitu
- 3.2 Preskúmavame Filozofiu pre deti
- 3.3 Preskúmavame Ciele udržateľného rozvoja
- 3.4 Preskúmavame tému aktívneho občianstva a líderstva
- 3.5 Plánujeme činnosti pre aktívne občianstvo a líderstvo
- 3.6 Preskúmavame tému životnej pohody

04 | Zaostrené na moderovanie

- 4.1 Úloha vyučujúceho v projekte PLACE
- 4.2 Zručnosť aktívneho načúvania
- 4.3 Úloha moderátora vo Filozofii pre deti

01 | Úvod

1.1 Kontext projektu PLACE

Projekt PLACE vznikol ako reakcia na dve hlavné globálne a lokálne výzvy: koronavírus a klimatické zmeny. Behom pandémie sme si uvedomovali hodnotu miest a priestorov v našej lokalite, a životná pohoda obyvateľov sa výrazne odvíjala od dostupnosti zelene.

S tým, ako rastie dôraz na globálne otepľovanie a biodiverzitu, čoraz viac rozumieme významu starostlivosti o naše prírodné prostredie a o „ekosystémové služby“, na ktorých sme závislí. Tento projekt vedie mladých ľudí k aktívnemu zapojeniu sa do zmeny u nich v lokalite, a tým prispieva k tomu, aby bol náš svet zelenší a udržateľnejší.

V dobe epidémie sme si uvedomovali aj hodnotu „komunity“. Kvôli opatreniam proti šíreniu koronavírusu nebolo možné stretávať sa vo väčších skupinách ľudí, a miesto neho sa obvykle využívala komunikácia cez internet. Tá však bola pre množstvo ľudí čiastočne až úplne nedostupná, a tak sme si uvedomili, ako je dôležitá pre šťastie a odolnosť v náročných situáciách možnosť sa osobne stretávať, vzájomne si prejavovať starostlivosť a súcitiť. Tento projekt vedie mladých ľudí k sebapoznaniu v tom, ako prežívajú spolunáležitosť a spojenie so svojou miestnou komunitou a lokalitou. Prehlbuje v nich líderské schopnosti, aby sa dokázali stať hýbateľmi zmien v lokalite a zároveň lepšie pochopiť širšie globálne problémy. Jednaj lokálne, myslí globálne!

1.2 Zmysel a plánované vystupy projektu PLACE

PLACE: Paths to Learning: Active Community Exploration (cesty k učeniu – aktívny prieskum komunity) je inovatívny projekt, ktorý prostredníctvom miestne zakotveného učenia dodáva mladým ľuďom výbavu a splnomocnenie k tomu, aby sa mohli stať hýbateľmi zmien na lokálnej aj globálnej úrovni, a vyrástli z nich odolní a zdraví globálni občania.

Ciele:

Predať **učiteľom** potrebné znalosti, zručnosti a sebavedomie k tomu, aby svoju pedagogickú prax obohatili o prístupy PLACE a sprostredkovali žiakom:

- lepšie zručnosti v oblasti životnej pohody a hlbšieho porozumenia tejto problematike
- lepšie spojenie s lokalitou a hlbší pocit spolunáležitosti
- zvýšené sebavedomie a sebauplatnenie s ohľadom na schopnosť pozitívnej akcie pre ľudí a planétu
- nadväzovanie medzinárodných vzťahov so žiakmi a učiteľmi na školách v partnerských krajinách

1.3 Co je to životná pohoda?

Verejnosť je čoraz viac znepokojená tým, ako sa moderný život odráža na duševnom zdraví a životnej pohode. U mnohých mladých ľudí sa zvyšuje environmentálna úzkosť v súvislosti s klimatickými zmenami a dlhodobými dopadmi ľudskej činnosti na udržateľnosť planéty. Na mladých ľudí navyše veľmi silne dopadla epidémia koronavírusu – prichádzali o školské vyučovanie, pravidelné aktivity, možnosť tráviť čas s priateľmi, zároveň mali obavy aj zo samotnej infekcie a možnej straty blízkych.

V projekte PLACE staviame na výskumoch priaznivých účinkov lokality a komunity na emočné zdravie a životnú pohodu. Tieto vedecké poznatky premietame do prístupov miestne zakotveného učenia.

V Spojenom kráľovstve je rozšírený súbor zásad pre životnú pohodu, **5 Ways to Wellbeing**, ku ktorému od roku 2008 pristúpilo množstvo organizácií, napríklad Štátna agentúra pre zdravie National Health Service. Tieto zásady sú vhodné pre každý vek:

Spoj sa	Spoj sa s ľuďmi vo svojom okolí. Spoj sa s prírodou.
Bud' aktívny	Nájdí si exteriérovú aktivitu, ktorá ťa baví, a venuj sa jej
Všímaj si...	Uvedomuj si svet okolo seba a to, ako sa cítiš. Poznaj prínosy vnímania všetkými zmyslami, a venuj mu čas.
Neprestávaj sa učiť	Vyskúšaj niečo nové. Daj si výzvu, ktorá ťa bude baviť. Poznávanie nových vecí je nielen zábavné, ale zvyšuje sebavedomie.
Dávaj	Vykonaj niečo pre druhých alebo pre prírodu. Usmievaj sa. Venuj sa dobrovoľníctvu. Všímaj si, ako si previazaný so širšou komunitou (a ako je s ňou previazané tvoje šťastie).

Po týchto **piatich cestách k životnej pohode** sa so žiakmi vydáme v rámci projektových aktivít v časti **PRIESKUM** nižšie.

Lokálne a globálne spojenie:

Dôležitou súčasťou projektu PLACE je spojenie. Budeme hľadať spojenie so sebou samým, s prírodou, a medzi sebou navzájom, ale taktiež sa budeme učiť, že žijeme vo vzájomne prepojenom svete, kde každá naša činnosť dopadá na ľudí a miesta po celom svete. Vhodný rámec, ktorého prostredníctvom môžeme my všetci nazerať na lokálne a globálne dopady toho, čo robíme, predstavujú Ciele udržateľného rozvoja OSN. Budeme sa učiť od ostatných ľudí po celom svete, ktorí sa potýkajú s podobnými problémami a nachádzajú riešenia založené na starostlivosti a spolupráci.

1.4 Čo sú Ciele udržateľného rozvoja OSN?

Ciele udržateľného rozvoja sa premietajú do každej práce v projekte PLACE. Boli prijaté v roku 2015, a jedná sa o 17 ideálnych cieľov pre spravodlivejší a udržateľnejší svet do roku 2030. K iniciatíve pod vedením OSN sa okrem 194 členských štátov pripojili aj ďalší členovia globálnej občianskej spoločnosti. Ciele sa týkajú všetkých krajín. Každý z nás by mal prijať zodpovednosť za ich napĺňanie na miestnej úrovni – vo svojej vlastnej komunite.

Predstavujú skvelý spôsob, ako sprostredkovať problematiku globálneho občianstva mládeži, ktorá ma pri ich napĺňaní hrať kľúčovú rolu. Na Ciele udržateľného rozvoja sa môžu mladí ľudia zamerať, pokiaľ sa túžia stať aktívnymi svetoobčanmi a spolupracovať na riešení komplexných problémov nášho sveta. Prostredníctvom týchto cieľov môžeme merať pokroky a ukazovať, ako sme všetci vzájomne prepojení. Ak chceme nachádzať kreatívne riešenie svetových problémov, musíme vzájomne spolupracovať.

Ďalšie informácie: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>
<https://worldslargestlesson.globalgoals.org/> (v angličtine)

S Cielmi udržateľného rozvoja budeme žiakov zoznamovať v rámci projektových aktivít PRIESKUMU nižšie.

1.5 Čo je filozofia pre deti?

Filozofia pre deti je neoddeliteľnou súčasťou projektu PLACE. Poskytuje žiakom porozumenie a rozvoj zručností vo všetkých aspektoch projektu. Je to spôsob učenia a vyučovania, ktorý rozvíja u detí premýšľanie a reflexiu a snaží sa nielen o informovanie, ale aj porozumenie. Deti sa učia zapájať do zmysluplných diskusií, v ktorých sú ich nápady a nápady ostatných účastníkov oceňované a je im venovaná pozornosť. Deti formulujú filozofické otázky a diskutujú o nich v štruktúrovanom kontexte. Prispieva najmä k rozvoju záujmu o okolie a schopnosti spolupracovať, tvorivosti a kritického myslenia a schopnosti oceniť rôzne perspektívy pri rozprávaní o zážitkoch z pobytu v prírode a o pojmoch "miesto", príslušnosť, krása, zmena, spojenie atď.

Takýto rozhovor môžu žiaci viesť vonku alebo v triede, v rámci výuky, so svojimi susedmi, v každom veku! Úlohou vyučujúceho je **moderovať** rozhovor, čomu sa podrobnejšie venuje kapitola *Zaostrené na moderovanie*.

Základná hodina filozofie pre deti

Na nasledujúcich riadkoch je popísaná základná hodina filozofie pre deti.

Zahrievacia skupinová aktivita (5-15 minút)

Hodinu začíname zahrievacou skupinovou aktivitou.

Podnet (15–30 minút)

Podnetom môže byť predmet, zážitok, umelecké dielo, fotografia, čokoľvek iné, čo deti motivuje ku kritickému mysleniu.

Individuálne zamyslenie, diskusia vo dvojiciach (5 minút)

Žiaci sa majú individuálne zamyslieť nad tým, aké myšlienky a pocity v nich tie podnety vyvolali. V tejto súvislosti sa možno budú chcieť na niečo opýtať.

Potom sa každý žiak otočí k susedovi a zhruba 2-3 minúty si s ním vymieňa prvé nápady. V túto chvíľu by mal v triede nastať poriadny hluk! Je dôležité dodržať čas na individuálne zamyslenie predtým, než žiaci budú vystavení názorom ostatných.

Tvorba otázok v skupinkách (5 minút)

Deti utvoria skupinky, zhruba v štvoriciach. V skupinkách si žiaci prediskutujú otázky, ktoré v nich podnet vyvolal (taktiež môže celá trieda/skupina najprv diskutovať spoločne), a na jednej sa zhodnú. Malo by sa jednať o filozofickú otázku, ktorá má byť zaujímavá a viesť k hlbšiemu zamysleniu (možno aj k ďalším otázkam). Postupom času (a ďalších aktivít) sa žiaci naučia formulovať filozofické otázky (na rozdiel od otázky uzatvorenej, alebo takej, ktorú môžeme riešiť vyhľadáním empirických informácií).

Voľba víťaznej otázky (5 minút)

Skupiny postupne čítajú otázky nahlas a v prípade potreby ich vysvetlia. Každý žiak ako jednotlivец potom hlasuje pre jednu z nich. Tu vzniká priestor k dialógu – žiaci majú možnosť argumentovať pre svoju voľbu a môžeme ich viesť k hľadaniu a odôvodňovaniu odlišných názorov. Podobné otázky môžu byť po dohode zlúčené do jednej. Ak je výsledok hlasovania nerozhodný (popríklad

tesný), môžu sa žiaci ešte pokúsiť získať pre svoju voľbu ďalších voličov. Existuje množstvo spôsobov hlasovania, podstatné je, aby na konci bola vybraná jedna víťazná otázka.

Dialóg (30 minút)

Všetci si sadnú do kruhu. Na úvod dialógu prečítame triede víťaznú otázku, a príslušná skupinka vysvetlí úvahy, na ktorých základe ju sformulovala. Úlohou moderátora je motivovať všetkých žiakov, aby sa (dobrovoľne) podelili o svoje nápady. Zároveň pátra po príčinách a význame daného problému, čím umožňuje sa naň poďívať aj z iného uhlu. Premýšľanie môžeme uľahčiť kladením „efektívnych otázok“. Niektoré ponúkame v kapitole Zaostrené na moderovanie. Niekedy sa vyplatí priebežné zhrnutie dialógu (a samozrejme je užitočné záverečné zhrnutie, kde reflektujeme, do akej miery sme danú otázku zodpovedali). Výsledok dialógu na daný podnet sa facilitátor snaží predvídať. Zároveň má na pamäti, že v dialógu môžu vyvstať aj nečakané témy.

Reflexia/debriefing (5 minút)

Existuje množstvo techník debriefingu. Môžeme napríklad požiadať žiakov, aby jeden po druhom niekoľkými slovami zhrnuli svoje dojmy z dialógu – napríklad čo ich prekvapilo, čo sa naučili, alebo či behom hodiny zmenili na niečo názor. Ak si nevie žiak poradiť, môže predať slovo ďalšiemu. Diskusia môže žiakov a facilitátora doviestť k témam, ktoré treba podrobnejšie preštudovať. Tie môžeme odložiť napríklad na ďalšiu hodinu. Každú tému, myšlienku, otázku napíšeme na papier a vyvesíme na nástenke, čím ju „archivujeme“ pre neskoršiu prácu. Otázky tak nezmiznú z pamäti. Niektoré myšlienky a nápady zostanú živé, a žiaci o nich budú môcť diskutovať aj mimo hodiny filozofie.

V rámci aktivít v časti PRIESKUM ponúkame rôzne podnety a množstvo kratších úvodných aktivít k cvičeniam a zahrievacích skupinových aktivít.

02 | Ako aplikovať prístup PLACE – pomoc učiteľom

2.1 Model PLACE pre prax a učenie

Toto je doporučený postup, **ktorého sa žiaci a učitelia môžu držať v priebehu projektu.**

Kolobehom **PRIESKUM** – **PREPÁJANIE** – **PLÁNOVÁNIE** – **AKCIA** – **ZDIEĽANIE** možno prejdete niekoľkokrát, zatiaľ čo budete skúšať rôzne prístupy PLACE, alebo objavovať rôzne aspekty vašej lokality či komunity.

Kľúčové je, aby žiaci niesli čo najväčšiu zodpovednosť za plánovanie, organizáciu a usmerňovanie akcie. Takto si z projektu odnesú čo najväčší kapitál v podobe prevzatia zodpovednosti a občianskych zručností.

PRIESKUM	Žiaci preskúmavajú svoju lokalitu
PREPÁJANIE	s miestom a komunitou – žiaci sa dozvedajú viac o problémoch, histórii, prírode a obyvateľoch svojej lokality
PLÁNOVÁNIE	Žiaci diskutujú a mapujú, čo by chceli robiť, čo sa tým zmení, kto by im mohol pomôcť?
AKCIA	Žiaci vykonávajú činnosti pomáhajúce miestu a komunitě; uvažujú o ich súvislosti s globálnymi problémami a Cieľmi udržateľného rozvoja
ZDIEĽANIE	Žiaci pozývajú členov komunity na verejnú akciu, aby im predstavili, čo dosiahli a inšpirovali ďalších ľudí

Príkladom je spôsob práce dlhoročného programu miestne zakotveného učenia pod taktovkou SEVERu – Školy pre udržateľný život. Viac informácií o tomto programe nájdete na stránkach PLACE alebo priamo na stránkach projektu:

<https://www.skolaprozivot.cz/Databaze-dobre-praxe.html>

Vlani sme v programe začali reagovať aj na klimatické zmeny. S pomocou učiteľov a metodickou podporou lektorov SEVERU sa školské triedy učia o podstate a fungovaní adaptačných a mitigačných opatrení.

Výsledkom ich práce je miestny klimatický akčný plán, ktorý zdieľajú s miestnymi obyvateľmi a predstaviteľmi obce. Potom si žiaci zvolia jedno konkrétne opatrenie, a pustia sa do jeho realizácie. Na záver sa o výsledok projektu podelia a ohliadnu sa za procesom učenia.

2.2 Prečo nás určité miesto zasiahne a ako o tom učiť?

Čo je to „Miesto“? Jednoduchá otázka, ťažká odpoveď. Najkratšou definíciou je zrejme táto: „Miesto je priestor s významom“. Ale, stačí takáto definícia? Miesto, to je neobjavená krása ktorú sa nám zrazu podarilo uvidieť na malom námestí mesta, je ulička ktorá v sebe má „život“ na rozdiel od tých ostaných „mŕtvych“, je to nepomenovateľný pocit pri pohľade na rozkvitnutú líuku so starým stromom na brehu jazera kde lavička čaká na unaveného okoloidúceho... Priestor sa stane miestom, keď mu pripojíte osobné významy.

Caspar David Friedrich: Tulák nad morom hmly

V období romantizmu, v polovici 19. storočia začali vznikať prvé spolky milovníkov prírody a predchodcovia dnešných turistov sa vydávali v jednoduchom oblečení, s maliarskym náčiním v batohu na cestu k vrcholom hôr. Tam sa usadili, dlho sa dívali na krajinu a potom pomaly namaľovali obraz. Vtedy sa z okolitej krajiny stalo Miesto. Miesto pre toho, kto sa díva, „komunikuje s miestom“ a rozumie mu – a tým ho zároveň pretvára.

Miesta v mestách

Každá spoločnosť, ktorá sa ocitne v určitej fáze vývoja, si začne uvedomovať dôležitosť identity a teda hľadanie odpovedí na otázky „*kto som?*“, „*odkiaľ prichádzam?*“, „*kam idem?*“, „*kam patrím?*“, „*kde je moje miesto?*“.

A práve záujem o **miesto**, o definovanie toho pojmu, jeho pochopenie, stotožnenie sa s ním a snaha o podieľanie sa na jeho vývoji v posledných rokoch rýchlo rastie a to najmä v tých bohatých krajinách.

V škole sa učíme, že „**Miesto vzniká prelínaním prírodných a ľudských vplyvov**“. Ako však pochopiť a vymedziť to „naše“ Miesto, kam patríme, ktorého sme súčasťou, ktoré spoluvytvárame? Ako pochopiť postupné premeny miesta, jeho jednotlivé vrstvy v čase? Aj o tom je naša metodika.

Zásadnou otázkou je, čo je to „**Dobré miesto**“. Podľa jednej z definícií je to také prostredie, ktoré pozitívne ovplyvňuje prirodzenú ľudskú schopnosť žiť, rásť a vyvíjať sa v súlade s vrodenuou ľudskou spriaznenosťou s prírodnými systémami a procesmi. Výraz **topofília** vyjadruje silný zmysel pre miesto, často spojený s pocitom kultúrnej identity. Každé miesto, tak ako každý človek, je povznesené láskou a úctou, ktorá sa mu prejavuje, a spôsobom, akým sa prijíma jeho odmena (Richard Nelson).

Ako učiť o Mieste?

V rámci našej metodiky budeme pozornosť venovať aj vnímaniu a porozumeniu Miesta. Kvôli tomu je potrebné klásť si dôležité otázky a hľadať odpovede na ne:

- Aký je rozdiel medzi územím a miestom?
- Ako chápať vnímanie miesta?
- Čo to znamená „dobré miesto“ a čo ho vytvára?
- Možno rozoznať na Slovensku rozdiel medzi územím, kde žili napríklad karpatskí Nemci a územím, ktoré bolo vždy slovenské?
- Čo je to vykorenenie (či už dobrovoľné alebo násilné)?
- Čo je to domov?

- Možno v neznámom prostredí nájsť signály, ktoré návštevníka upozornia na to, aké spoločenstvo na území žije, ako rozmýšľa, aké má hodnoty?
- Ako chápať identifikáciu s miestom?
- A ako sa môžem spolupodieľať na tvorbe svojho Miesta?

Myslíte, že je toto dobré miesto? Ak áno, tak prečo?

Celú prezentáciu k téme Prečo nás určité Miesto zasiahne a ako o tom učiť je na stiahnutie na www.sosna.sk/stiahnutie/prezentacia-harmonia-miesta/

2.3 Úvod k miestne zakotvenému učeniu

V centre pozornosti miestne zakotveného učenia spočíva „*hlboké emočné a kognitívne puto medzi ľuďmi a miestami... Zameriava sa na vzájomne prepojené systémy ochrany životného prostredia, komunitného rozvoja a sociálnej spravodlivosti, teda na samotnú podstatu udržateľnosti*“ (Cooper, 2016).

Jeho zásady boli pedagogicky využívané už v minulosti, ale ucelený prístup k miestne zakotvenému učeniu vytvoril americký profesor David Sobel v 90. rokoch na pôde Orion Society.

Uplatňuje sa na **skúmaní založená, interdisciplinárna a na žiaka zameraná** metodológia učenia, ktorá je pre žiakov motivujúca a ukazuje im relevanciu učenia. Komunita a lokalita sa stávajú **pokračovaním školskej triedy**. Vďaka príležitostiam k **medzigeneračnému učeniu** si žiaci prehlbujú hodnotu úcty a schopnosť empatie. Vďaka pochopeniu väzieb medzi miestnymi problémami a ich **globálnym kontextom** rastú z mladých ľudí kompetentní globálni občania pre budúcnosť.

Miestne zakotvené učenie umožňuje mladým ľuďom objavovať krajiny, komunity, prírodu a miestnu históriu, ktoré utvárajú miesta, kde žijú. Takto im poskytuje hlbší pocit spojenia s komunitami a životným prostredím okolo nich, zároveň aj zodpovednosti za ne.

Ďalšie informácie o miestne zakotvenom učení nájdete napríklad v knihe *David Sobel: Place Based Education – Connecting Classrooms and Communities*.

Náš projekt PLACE uplatňuje miestne zakotvené učenie v praxi prostredníctvom štvorice konkrétnych prístupov. Každý z nich stavia na praktických skúsenostiach, ktoré projektoví partneri získali pri spolupráci so školami.

Tieto štyri prístupy sú:

Questing – Česko

Terapeutické zahrady – Slovensko

Aktívne občianstvo od lokálnej po globálnu úroveň – UK

Filozofia pre deti – UK

Vyučujúci môže uplatniť jeden prístup po druhom, alebo v rámci väčšieho projektu prepojiť dva alebo tri prístupy. Pripomínáme, že prvý prístup PLACE ktorý sme popísali - Filozofia pre deti, počíta so všetkými týmito prvkami.

2.4 Questing (hľadačky)

Questing je jeden z prístupov k interpretácii miestneho dedičstva. Je určený všetkým ľuďom, ktorí sa radi pohybujú v prírode a na vidieku, a radi sa učia novým veciam. Na konci hľadačky čaká na návštevníka poklad. Hra pochádza zo Škótska a Anglicka, kde má dlhú tradíciu, a je známa ako „letterboxing“ (schránkovanie); pod názvom „questing“ je rozšírená v USA. Sprievodca hľadačkou (často ním je osobnosť spätá s miestom) vedie hráčov po stálej trase a ponúka im rôzne indície, ktorých správne rozlúštenie ich nakoniec dovedie k pokladu. Spojenie zábavy a učenia v hľadačkách prináša radosť v každom veku. V rámci nášho projektu nebudeme iba pasívnymi príjemcami tejto techniky, ale spoločne so žiakmi si hľadačku vytvoríme. Zároveň sa budeme snažiť obohatiť hľadačku o niečo prospešné pre miestnu komunitu a zoznámenie návštevníkov so špecifikami nášho miesta. Aj naši žiaci zároveň lepšie spoznajú lokalitu, a spoja sa s miestnou komunitou. Viac informácií na: <https://www.questing.cz/Co-je-to-questing>

Chcete vytvoriť vašu prvú hľadačku, a neviete, ako začať? Pozrite sa na stránky PLACE do rubriky ZDROJE. <https://www.paths2learning.eu/index.php/sk/inspiracie/>

Stop 1:

This is a picture of Mrs Riddick enjoying her school sports day! Can you spot what has changed about the landscape?

Stop 2:

Spot the Difference!

Look at how our school has changed! Can you circle the differences? You can see the whole school if you cross the road and stand in the community playing field.

FUN FACT:

If you look in the other direction

Stop 7:

Wild Flower Hunt

Look out for these wild flowers on your quest. Tick off the ones you find. Give them a smell as some smell lovely!

Cuckoo Flower

Ground Elderflower

Dandelion

Buttercup

Meadow Thistle

English Rose

Wild Flower Hunt

Common Ragwort

Common Ragwort

Red Campion

Red Campion

Dog Daisy

Dog Daisy

Get Cumbria Buzzing!

Our wild pollinators are in trouble. More than HALF of Cumbria and the UK's bee, butterfly and moth species have declined in the past 50 years.

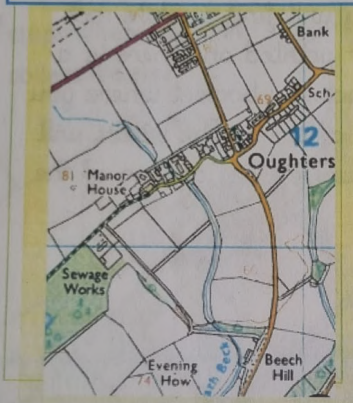
We've pollinators to thank for every third mouthful we eat. Not only do they pollinate our food crops, but they're also vital for the survival of other wild plants that support so much of our wildlife.

Try and keep an area of your garden 'wild' to help our pollinators.

Oughterside Village Quest

Designed by the children in Crummock Class (2021-2022) at Oughterside Foundation School.

Learn about your places

This quest is designed to be completed with adults.

The Quest involves walking on roads with no pavements, walking beside streams and crossing roads.

Adult supervision is needed at all times.

The route is 1.8 miles and will take an hour to complete.

We hope you have lots of fun exploring the village of Oughterside.

My name is Bonnie Bunny, I'm here to lead your quest. Have lots of fun and try your best. You need to solve the puzzle to find the treasure chest!

The water was situated next to the village hall. It was dismantled in 1989 as it was no longer used.

2.5 Terapeutické zahrady

Terapeutická záhrada je exteriérové záhradné dielo navrhnuté špeciálne na to, aby napĺňalo telesné, psychické, sociálne a duševné potreby jeho používateľov, vrátane ich opatrovateľov, rodín a priateľov. Terapeutický účinok záhrady dosiahneme tvorbou terapeutických prvkov. Podstatou je harmonické prírodné prostredie bez agresívnych, umelých, podvedomie ohrozujúcich prvkov (ostré kovové útvary, hranaté betónové útvary, agresívne krikľavé farby a pod.). Také prostredie ponúka celú radu nenásilných, „mäkkých“ podnetov, akými sú krása a vôňa rastlín s motýľmi, jazierko s množstvom živočíchov, staré stromy a zákutia, alebo rôzne prírodné materiály príjemné na dotyk.

Z čoho pochádza terapeutický účinok záhrady? Medzi základné rysy takejto záhrady patria obvykle široké a citlivo navrhnuté cestičky, vyvýšené záhony a zákutia, ale aj výber rastlín pre potechu zmyslov, čiže s ohľadom na farby a vôňu. K terapeutickým záhradám však patria aj rôzne prvky na rozvoj jemnej alebo hrubej motoriky, posilneniu telesnej rovnováhy, alebo na reflexnú stimuláciu horných a dolných končatín. Ide napríklad o lanové, lezecké, vodné alebo zemné prvky vytvorené z okruhliakov, piesku, čačiny, šišiek a ďalších materiálov. Tieto záhrady obsahujú množstvo nápadov či prvkov. Určite tu nájdeme prvky určené k stimulácii alebo k upokojeniu sluchu – šplechot vody v jazierku, cinkanie závesnej zvonkohry z mušlí, atď.

Terapeutické využitie záhrad má dlhú tradíciu a je účinné u množstva pacientov, od detí s poruchami učenia až po seniorov s depresiami alebo poruchami pohybového aparátu.

Záhradu je možné prispôbiť rôznym formám liečebného pôsobenia:

- aromaterapia (léčba pomocou vonných rastlinných olejov, sušených a čerstvých rastlín)
- pohybová terapia (na detskom ihrisku z prírodných materiálov)
- terapia prírodou (preukázateľné liečivé účinky harmónie farieb, tvarov, vôní, zvukov)
- animoterapia (mačky, psy, ovce sú pre deti neuveriteľným zdrojom radosti)

- arteterapia (krása a harmónia záhrady, jazierok, účelne nainštalovaných umeleckých prvkov a aktivít na danom pozemku)

Chcete vytvoriť terapeutickú záhradu a neviete, ako začať? Pozrite sa na stránky PLACE do rubriky ZDROJE. <https://www.paths2learning.eu/index.php/sk/inspiracie/>

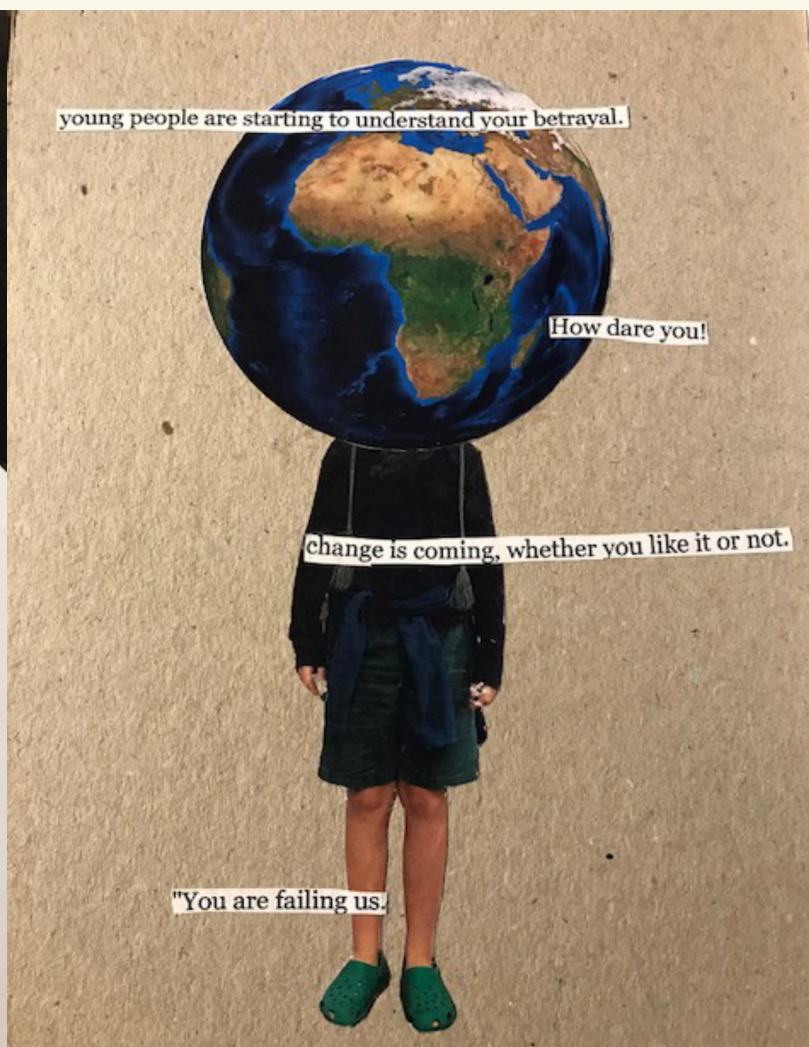

2.6 Aktívne lokálne a globálne občianstvo

„Globálny občan je človek, ktorý si uvedomuje a chápe širší svet – a svoje miesto v ňom. Zaujíma aktívnu úlohu vo svojej komunite, a spolu s ďalšími ľuďmi usiluje o mier, udržateľnosť a spravodlivosť na našej planéte. Globálny občan verí, že meniť svet k lepšiemu môže každý z nás.“ - Oxfam Education for Global Citizenship, <https://www.oxfam.org.uk/education/who-we-are/what-is-global-citizenship/>

V rámci prvku „Aktívne lokálne a globálne občianstvo“ ponúka projekt PLACE školám podporu a inšpiráciu k identifikácii okruhov a tém, v ktorých je možná pozitívna akcia, kedy každý jednotliviec prispeje svojim dielom, akokoľvek malým, k pozitívnej zmene v miestnej (aj globálnej) komunite.

Takouto zmenou môže byť napríklad organizácia spoločného zberu odpadkov, zelený swap na pôde školy, výsadba rastlín a stromov priateľských k opel'ovačom, stavba domov pre včielky, alebo využívanie jednorázových kelímkov a fliaš k opätovnému využitiu. Keď sa všetky tieto drobné skutky pospájajú dohromady, a je nás na ne viac, zmení sa aj náš pocit zo seba samých a z nášho životného prostredia.

Ako povedal sir David Attenborough, „*predchádzať tvorbe odpadu je presne to, čím môže k záchrane planéty prispieť každý z nás*“. Jeho posolstvo je prosté, ale má hlboký zmysel – ukazuje nám, ako môžeme naviazať na ciele udržateľného rozvoja (najmä č. 12 – Zodpovedná výroba a spotreba a č. 15 – Život na súši), a ako sa môže každý človek zapojiť do ochrany klímy a životného prostredia. Je mnoho foriem takéhoto zapojenia, pozitívneho angažovania sa v našej lokalite a komunite.

V tejto časti projektu PLACE, inšpirovanej skupinami a jednotlivcami z celého sveta, s mladými ľuďmi skúmame udržateľné alternatívy k jednorazovým plastom a povzbudzujeme ich, aby prehodnotili svoje spotrebiteľské vzorce a našli si udržateľnejšiu možnosť spotreby. Pri rôznych aktivitách a práci na kampaniach sa mladí ľudia môžu rozhodnúť, či sa chcú spojiť s ostatnými, a usilovať sa o počiny, ako je napríklad Cena spolku Surfers Against Sewage pre školy bez plastov (<https://plasticfreeschools.org.uk>) alebo členstvo v programe Eco Schools (<https://www.eco-schools.org.uk>). To, že mladých ľudí zapojíme do riešenia týchto problémov, podporíme ich v tom, aby sa obrátili na miestnu komunitu a spojili sa s ňou a splnomocníme ich k tomu, aby ich bolo počuť, to všetko je kľúčovou súčasťou aktívneho občianstva na lokálnej a globálnej úrovni.

Ako môžeme tieto štyri prístupy skíbiť do projektu PLACE vo vašej škole a komunite?

Ponúkame niekoľko príkladov:

1 | Aktívne lokálne a globálne občianstvo a záhrady:

- Založíme komunitnú záhradu, kde budeme s miestnou komunitou pestovať ovocie a zeleninu pre všetkých
- Pri tvorbe a využití záhrady spolupracujeme aj so znevýhodnenými skupinami, utečencami, chudobnými a pod.
- Spolu s komunitou vysadíme stromy kvôli klíme, biodiverzite a ovociu
- Na záhrade vytvoríme miesta lákajúce včely a ďalšie opel'ovače

- Komunitné záhrady založené s využitím druhotných a upcyklovaných materiálov
- Zorganizujeme SWAP semien a rastlín, aby sme pritiahli viac ľudí k pestovaniu rastlín ako zdroja potravín aj prírodného stanoviska.

2 | Aktívne občianstvo na lokálnej a globálnej úrovni a questing:

Hľadačky k poznaniu účinkov klimatických zmien v lokalite – napríklad zmien v stromovom poraste (vyschýnanie stromoc, vývraty po silných búrkach), zvýšeného rizika povodní na niektorých miestach, atď.

Hľadačky k poznaniu niektorých riešení klimatických zmien v lokalite, napr. klimatických záhrad, solárnych panelov, cykloparkovísk, atď.

Hľadačky k spoznávaní miestneho dedičstva (krátko po zahájení projektu) – *aktivita PRIESKUM*. Behom hľadačky si môžete všimnúť problém s odpadkami. Riešením môže byť výzva, aby každý účastník cestou pozbieral minimálne 3 kusy odpadu, poprípade v spolupráci s radnicou následné rozmiestnenie odpadkových košov po trase.

Vytvoríme cestu obcou – hľadačku prepájajúcu významné budovy, napríklad kostol, s predajňami produktov pre udržateľnú, klimaticky priateľskú alebo etickú spotrebu, komunitnými aktivitami alebo miestnymi organizáciami.

3 | Questing a záhrady

Hľadačka k poznaniu a prepojeniu zelene v rôznych častiach obce

Záhrada sveta – v konkrétnej záhrade určujeme rôzne druhy rastlín a zistujeme, z ktorej časti sveta pochádzajú.

Hľadačka prepájajúca záhrady založené s ohľadom na voľne žijúce živočíchy napr. s rastlinami priateľskými k včelám, hmyzími hotelmi, jazierkami; s cieľom zmapovať biodiverzitu.

03 | Aktivity PRIESKUMU a PLÁNOVÁNIE

Ak sa chcete vydať sa na cestu PLACE vo vašej škole a komunite, pomôžu vám pri tom nasledujúce inšpiratívne praktické aktivity.

S ďalšími príkladmi a materiálmi sa môžete zoznámiť na webových stránkach <https://www.paths2learning.eu/index.php/sk/domov/>

3.1 PRIESKUM lokality

Aktivita 1: Čísla

Časová dotácia: 10-20 minút

Ciele a výstupy: Ukázať účastníkom, že každý môže o rovnakom mieste premýšľať trochu ináč, a je vhodné si vzájomne načúvať. Naučiť sa o danom mieste niečo nové, a spoločne zmapovať všetko, čo na lokalite vieme.

Aktivita:

Účastníci sa zamyslia nad trojicou čísel, ktoré popisujú nejaký aspekt zvolenej lokality (môžeme zadať miesto bydliska, školy, atď). Príklad: počet obyvateľov mesta, počet obchodov v obci, počet stromov v parku, na ktoré dokážu vyliezť. Keď sú účastníci hotoví, spýtame sa najprv, či má niekto ako charakteristické číslo pre ich lokalitu nulu, jednotky, desiatky, stovky, tisíce, má niekto aj čísla v ráde miliónov, či nekonečno? Zatiaľ sa nepýtame, k čomu sa konkrétne tieto čísla vzťahujú, tieto otázky majú iba naladiť účastníkov na zdieľanie. Potom sa ich postupne pýtame, aké tri čísla sú pre ich miesto charakteristické.

Vyučujúci môže údaje zapisovať na flipchart, a nakoniec sa spýta, či padla nejaká nová, prekvapujúca, zaujímavá alebo znepokojujúca informácia.

Vysvetlíme, že o rovnakom mieste môže každý premýšľať trochu ináč, a pre projekt PLACE je dôležité pochopenie rôznych perspektív.

Odporúčanie: Pokiaľ niekomu nenapadajú tri čísla, bude stačiť jedno. Môžeme uviesť aj štyri alebo viac čísel, pokiaľ sú dané charakteristiky dôležité pre účastníka. Rovnako účastníkom pripomenieme, že kto prezentovať nechce, nemusí.

Aktivita 2: Bingo o našej lokalite

Ciele a výstupy: Zamyslieť sa nad lokalitou prostredníctvom vybraných zásad miestne zakotveného učenia, zdieľať myšlienky s ostatnými

Aktivita:

Na úvod účastníkom povieme, že chceme zistiť, čo všetko už o mieste vedia, ako dobre ho poznajú, čo si vážia, atď. (Rovnako ako pri predošlej aktivite, aj tu je vhodné zadať konkrétne miesto). Prácu vám uľahčí nasledujúci dotazník. Vašou úlohou je pýtať sa na výroky z dotazníku priateľov, spolužiakov. Pri každej kladnej odpovedi si k výroku pripíšete meno respondenta a pýtajte sa na podrobnosti. V prípade zápornej odpovede prejdite k ďalšej otázke, alebo sa spýtajte niekoho iného. Vašou úlohou je nájsť ku každému výroku aspoň jedno meno. Žiadne meno (osoba) sa nesmie opakovať.

Príklady výrokov: Nájdi niekoho, kto...

Dobre pozná miesto, kde žije	Pozná významnú osobnosť zo svojej lokality	Vie o mieste, kde by sa rád prešiel
Chce vedieť, aké problémy má dané miesto	Vykonal pre dané miesto niečo konkrétne	Je hrdý na nejaké miesto blízko bydliska
Dokáže nájsť spojenie medzi svojou lokalitou a svetom okolo	Stretáva sa s ľuďmi z lokality za konkrétnym účelom	(vlastná otázka žiaka)

Keď sú účastníci hotoví, postupne sa pýtame, kto našiel niekoho, kto... Nemusí odpovedať každý, stačia príklady. Dôležité je priebežné zdieľanie medzi členmi skupiny. Žiaci si môžu taktiež vymyslieť vlastnú otázku.

3.2 Preskúmavame Filozofiu pre deti

Zahrievacia aktivita: Vyber si miesto

V tejto aktivite povedieme žiakov k tomu, aby sa rozhodovali, svoje rozhodnutie odôvodňovali a načúvali iným názorom. Rovnako ich zoznámime s pojmami spojenia, domova a životných hodnôt. Vyberieme si a žiakom predložíme súbor fotografií miest v meste a na vidieku.

Položíme prvú otázku: Na ktoré miesto by ste chceli ísť na dovolenku, a prečo? Žiaci si navzájom odpovedajú vo dvojiciach. Potom vyzveme niekoľko žiakov, aby sa podelili o svoju odpoveď s triedou. Zaznamenáme si témy, ktoré z rôznych odôvodnení „dovolenky“ vzišli. Žiaci napríklad môžu preferovať pobyt v prírode, relax na pláži, pamiatky, vzrušujúce možnosti veľkomesta.

Nad rovnakým súborom fotografií potom položíme druhú otázku:

Na ktorom mieste by ste chceli žiť, a prečo? Zvolili si žiaci rovnaké miesto?

Prečo áno, prečo nie? Žiaci zdieľajú myšlienky vo dvojiciach, potom ich niektorí prednesú nahlas. Čo potrebujeme od miesta, kde žijeme, ako sa to líši od potrieb turistu? Sú niektoré dôvody rovnaké? Ktoré dôvody sú odlišné? Čo nám na nejakom mieste dodáva pocit spojenia a šťastia?

Zahrievacia aktivita:
Vyber si miesto.

Na ktoré miesto by ste chceli ísť na dovolenku a prečo?

Na ktorom mieste by ste chceli žiť, a prečo?

Ako odlišne prežívame miesto ako návštevník a ako obyvateľ?

Stručne preberieme a zapíšeme motívy uvádzané v súvislosti s domovom – napríklad okruh priateľov, rodina zo susedstva, známe miesta, pocit bezpečia.

Ďalšie aktivitou vyvolané otázky: Prežívame dané miesto ako turisti ináč, než keď v ňom žijeme? Čo je pre mňa na mieste k životu dôležité? Napríklad: krajina, živá príroda, priatelia. Čo mi pripadá neatraktívne, a prečo? Menia sa naše pocity z miesta v čase, keď starneme?

Naviažeme ďalším prieskumom pojmu **spojenie**:

Žiaci majú za úlohu priniesť z domova alebo zvonku nejakú vec, ktorá v ich očiach symbolizuje **spojenie**. Donesú spravidla najrôznejšie veci: plyšáka, lego, obrázok autobusu, kvet so spojenými okvetnými plátkami, telefón, list obľúbeného stromu, dres miestneho futbalového klubu. V trojiciach alebo štvoriciach jeden po druhom zdieľajú donesenú vec, a čím pre nich predstavuje spojenie.

Z rozhovorov medzi žiakmi odvodíme obecné témy, ktoré nám umožňujú lepšie pochopiť pojem spojenia, napríklad pocit bezpečia, spoločná zábava, spoločné zážitky, spoločné záujmy, div prírody, znalosť miesta. Z tohto hlbšieho pochopenia spojenia s ľuďmi a miestami môžu vziť myšlienky **spolunáležitosti** a **komunity** (tie si schováme na ďalšiu diskusiu).

Prieskum prírodných a umelých (človekom vytvorených) aspektov lokality a komunity pomáha žiakom pochopiť, ako spleťté spojenia tu existujú.

Ďalšie podnety k filozofii pre deti a príslušné cvičenia do triedy aj prírody nájdete na webových stránkach projektu.

3.3 Preskúmavame Ciele udržateľného rozvoja OSN

Užitočné materiály:

https://globalnevezdelavanie.sk/wp-content/uploads/2019/09/cvo_ciele_rozvoja_web.pdf

Aktivita 1: Úvod

Premietneme žiakom krátky film Najväššia svetová lekcia:

<https://www.youtube.com/watch?v=ybv7j1TBBPM>

<https://www.youtube.com/watch?v=cBxN9E5f7pc>

Predložíme žiakom nasledujúce otázky, a požiadame ich, aby na ne mysleli behom sledovania filmu, a v prípade potreby si robili poznámky.

1. Čo sa vo filme dozvieme o troch najdôležitejších veciach, ktoré potrebujeme k životu?
2. Čo sa vo filme dozvieme o najdôležitejších oblastiach, ktoré musíme riešiť?
3. Koľko je Ciel'ov udržateľného rozvoja?
4. Dokedy by sme ich mali splniť?
5. Uved'te príklady toho, čo podľa filmu môžeme k splneniu cieľ'ov urobiť my.

Spýtame sa žiakov na ich prvé dojmy z filmu.

Sú z neho smutní, rozhnevaní, cítia nádej do budúcnosti alebo niečo iné?

Prečo si myslia, že sa cítia takto?

Aktivita 2: Zoznámenie sa s Globálnymi cieľmi – čo je dôležité pre žiakov?

Trieda sa spoločne pozrie na jednotlivé globálne ciele, vrátane ich čísla a popisu. V diskusii s celou triedou dbáme na to, aby žiaci dobre pochopili, čo každý Globálny cieľ vlastne znamená.

Do dvojíc rozdáme nasledovné podklady ku kvízu (webstránka s materiálmi):

1. Výtlačok Cieľov udržateľného rozvoja – iba čísla a popisy
2. Nastrihané štvorčeky so symbolmi jednotlivých cieľov

Úlohou žiakov je ku každému symbolu nájsť to správne číslo s popisom. Budeme potrebovať čas na vyriešenie problémov a vysvetlenie významu jednotlivých názvov.

Potom si každý vyberie tri Ciele udržateľného rozvoja, ktoré považuje za najdôležitejšie, a vysvetlí svoju voľbu partnerovi vo dvojici. U zvolenej trojice si poznamená, prečo tieto ciele považuje za dôležité. Poznámky píše na papier vo formáte A5, do záhlavia nalepí symbol a názov Ciele udržateľného rozvoja. Žiaci sa zamyslia, ako by sa život **na svete** zlepšil, keby tento cieľ bol dosiahnutý. Čo by sa zlepšilo **u nich, v lokalite, komunite?** O nápady sa podelia s partnerom.

Aktivitu uzavrieme inšpiráciou – premietnutím nižšie uvedeného filmu. Film pojednáva o konkrétnych mladých ľuďoch, ktorí dokázali zmeniť veci, vynálezom, inováciou, kampaňou. Títo mladí ľudia mali víziu, ako by sa dal zlepšiť život v ich lokalite a tým aj na svete, a potom sa pustili do zmeny.

https://www.youtube.com/watch?v=ry_9SU0eq9M&ab_channel=Jos%C3%A9LuisLucasSaor%C3%ADn

3.4 Preskúmavame tému aktívneho občianstva a líderstva na lokálnej a globálnej úrovni

Aktivita 1: Ja/my/planéta – mladí ľudia ako „hýbatelia zmien“ a líderské osobnosti vo svojej komunite

Budete potrebovať: fotografie osobností- lídrov, väčší priestor na sedenie v kruhu, špagát/lano, obrázkové kartičky Ja/my/planéta, laminované A4 karty s kompetenciami

Materiály pre zahrievaciu aktivitu. Rozdáme žiakom po jednom liste s kompetenciami, a ten si ponechajú (Všetky materiály nájdete na webových stránkach PLACE)

Cieľom cvičení je zamyslieť sa nad významom vodcovstva/ líderstva – ide o to, meniť veci k lepšiemu, vraviť ľuďom, čo majú robiť, napomáhať im k tímovej spolupráci? Ďalšie nápady?

Domnievame sa, že z mladých ľudí vo vašom veku vyrastú lídri, akých svet doteraz nevidel! Preto by sme sa radi zamysleli nad tým, aké líderské vlastnosti máte práve VY, a na akú cestu vodcu by ste sa mohli vydať.

1. Zahrievacie aktivity – pokyny na webových stránkach PLACE (zvolíme jednu, či dve...)

- Mexická vlna
- Ľudský uzol
- Kúzelnícke prútiky

Debriefing: akých líderských schopností, alebo vlastností sme podľa vás boli svedkami, alebo aké by boli potrebné k splneniu týchto úloh?

Čo z toho, čo ste videli, počuli alebo cítili, prispelo k úspechu?

Aj keď ste sa neujali „vodcovskej“ role, aké veci podľa vás pomohli vášmu tímu k úspechu?

Urobili ste niečo, čo tímu pomohlo k úspechu, aj keď ste neboli líder? Pomáhať druhým sa zapojiť je rola, ktorá je nesmierne dôležitou súčasťou vodcovstva.

Aktivita 2: Ja/my/planéta – čo to znamená viesť?

Pomocou povrázku alebo lana vytvoríme na podlahe tri sústredené kružnice.

Postupne ukazujeme príklady svetových lídrov.

Pýtame sa žiakov, či vedia, o koho sa jedná. Prečo si myslia, že boli vybraní za vzor svetového lídra? Aké majú vlastnosti/znaky? Čo sa od nich môžeme naučiť o vodcovstve? Existujú ďalší ľudia, ktorých považujete za vodcov/lídrov?) (Vzorom pre mnohých môžu byť napríklad: Greta Thunberg, sir David Attenborough, Nelson Mandela, Marcus Rashford, Malal Yousafzai, Jameela Jamil, Erik Baláž, Zuzana Čaputová, Samo Marec, Karol Kaliský, Nikita Slovák)

Ten, kto sa chce stať skvelým vodcom, musí byť schopný vedenia v troch rôznych oblastiach:

JÁ (do kruhu uprostred umiestnime obrázok človeka). Ani nepomýšľajte na vedenie KOHOKOLŤVEK a ČOHOKOLŤVEK, pokiaľ nedokážete viesť sami seba. To znamená poznať svoje silné stránky a príležitosti k zlepšeniu seba, svojej sebadôvery, atď.

MY (do druhého kruhu umiestnime obrázky osôb). Tu ide o to, viesť druhých, byť súčasťou tímu. O zručnosti potrebnej k tomu, aby sme rozumeli druhým a vedeli, čo máme robiť, aby sme im čo najlepšie pomohli.

PLANETA (do vonkajšieho kruhu umiestnime obrázok zemegule). Tu ide o to, ako sa vzťahujeme k širšiemu svetu, o znalosť úlohy, ktorú môžeme zohrať pri zlepšovaní sveta pre všetkých ľudí a bytosti, o zvedavosť a vášeň voči zvyšku sveta).

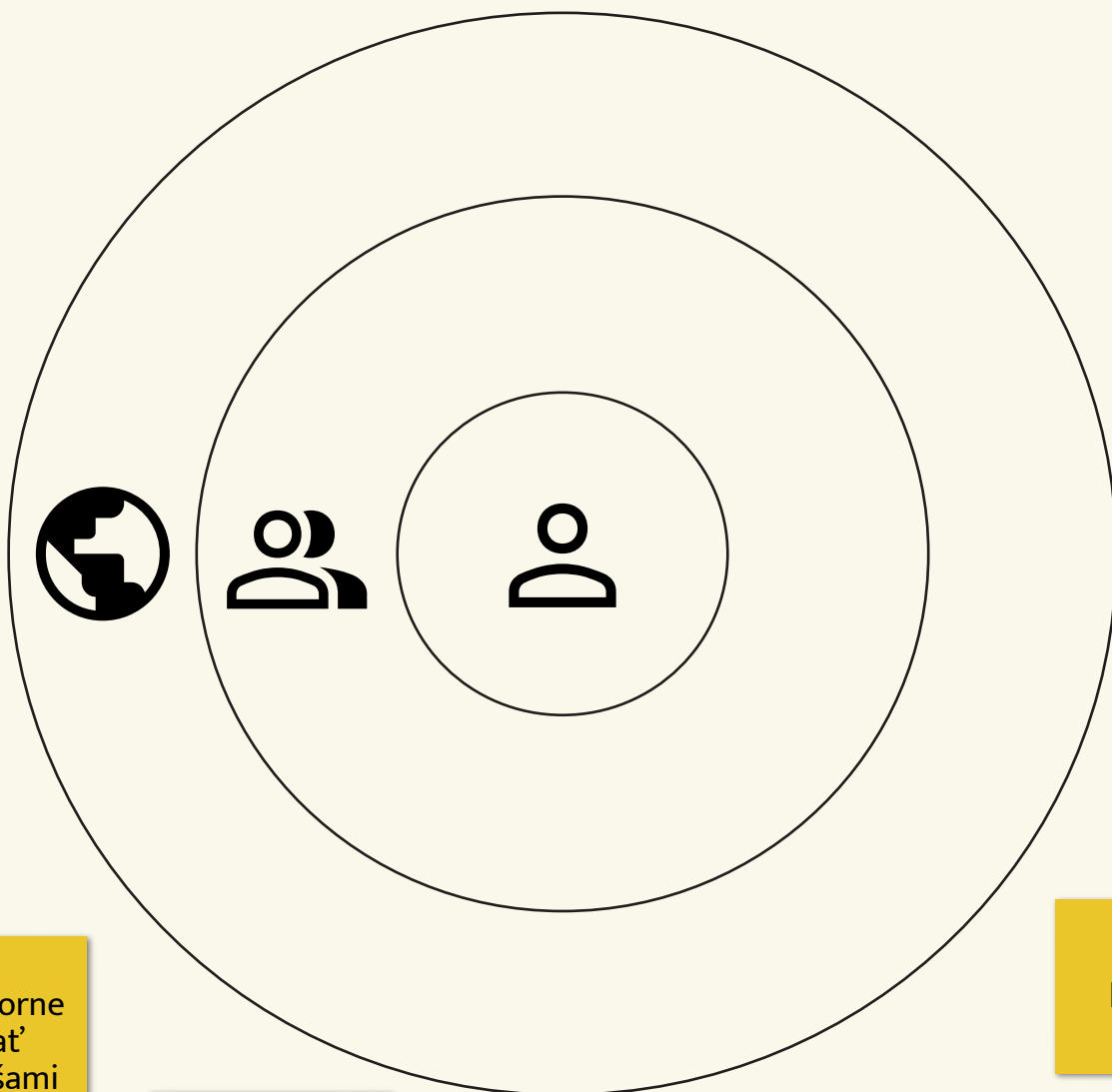
Žiaci si vytvoria dvojice, do každej rozdáme 2-3 karty s kompetenciami (rozdáme všetky, ktoré máme). Úlohou je diskutovať o jednotlivých kartách a umiestniť ich do toho kruhu, kam sa podľa danej dvojice najviac hodia (ja, my, planéta). Dvojice môžu pracovať zaradom, ale môžu aj všetky súčasne.

Zvoláme triedu. Vybrané dvojice vysvetlia, ako pochopili danú kompetenciu, a prečo pre ňu zvolili príslušný kruh. Poznámka: Žiadna odpoveď nie je nesprávna, ale žiaci musia byť schopní svoju voľbu odôvodniť.

Karty s kompetenciami

Viem pozorne načúvať očami, ušami aj mysl'ou.	Viem, kedy a ako byť dobrým nasledovníkom.	Poznám svoje prednosti, a viem, čo potrebujem k ich rozvoju.
Verím si, že viem viesť druhých.	Požiadam o pomoc, keď potrebujem.	Som rovnako dôležitý/á, ako ktokoľvek iný.
Starám sa o životné prostredie a neplytvám vecami.	Viem, čo je fér a nefér. Snažím sa správať správne.	Verím, že dokážem meniť veci na svete.
Chápem, ako môžu moje skutky a rozhodnutia dopadať na iných ľuďí, či miesta.	Snažím sa pochopiť pocity druhých.	Viem, v akom svete by som chcel/a žiť, a túto víziu viem popísať.
Vážim si názory druhých a staviam na nich.	Chcem poznávať svet.	Uvedomujem si nadanie iných, a snažím sa ich v tom podporovať.
Prispievam k spoločnému dielu.	Podporujem a povzbudzujem iných.	

Potom majú jednotliví žiaci za úlohu nájsť kompetenciu, v ktorej podľa svojho názoru **už sú dobrí**. Každý žiak sa k svojej kompetencii postaví/posadí. Kto sa prihlási a vysvetlí svoju voľbu ostatným? Uveď príklad, kedy si túto svoju vlastnosť prejavil/a.

Viem pozorne
načúvať
očami, ušami
aj mysl'ou.

Verím si, že
viem viesť
druhých.

Starám sa o
životné
prostredie a
neplytvám
vecami.

Prispievam k
spoločnému
dielu.

Uvedomujem
si nadanie
iných, a
snažím sa ich
v tom
podporovať.

Vážim si
názory
druhých
a staviam
na nich.

Viem, kedy
a ako byť
dobrým
nasledovníkom.

Požiadam o
pomoc, keď
potrebujem.

Viem, čo je fér
a nefér.
Snažím sa
správať
správne.

Snažím sa
pochopiť
pocity
druhých.

Chápem, ako
môžu moje
skutky a
rozhodnutia
dopadať na
iných ľudí, či
miesta.

Som rovnako
dôležitý/á, ako
ktokoľvek iný.

Podporujem a
povzbudzujem
iných.

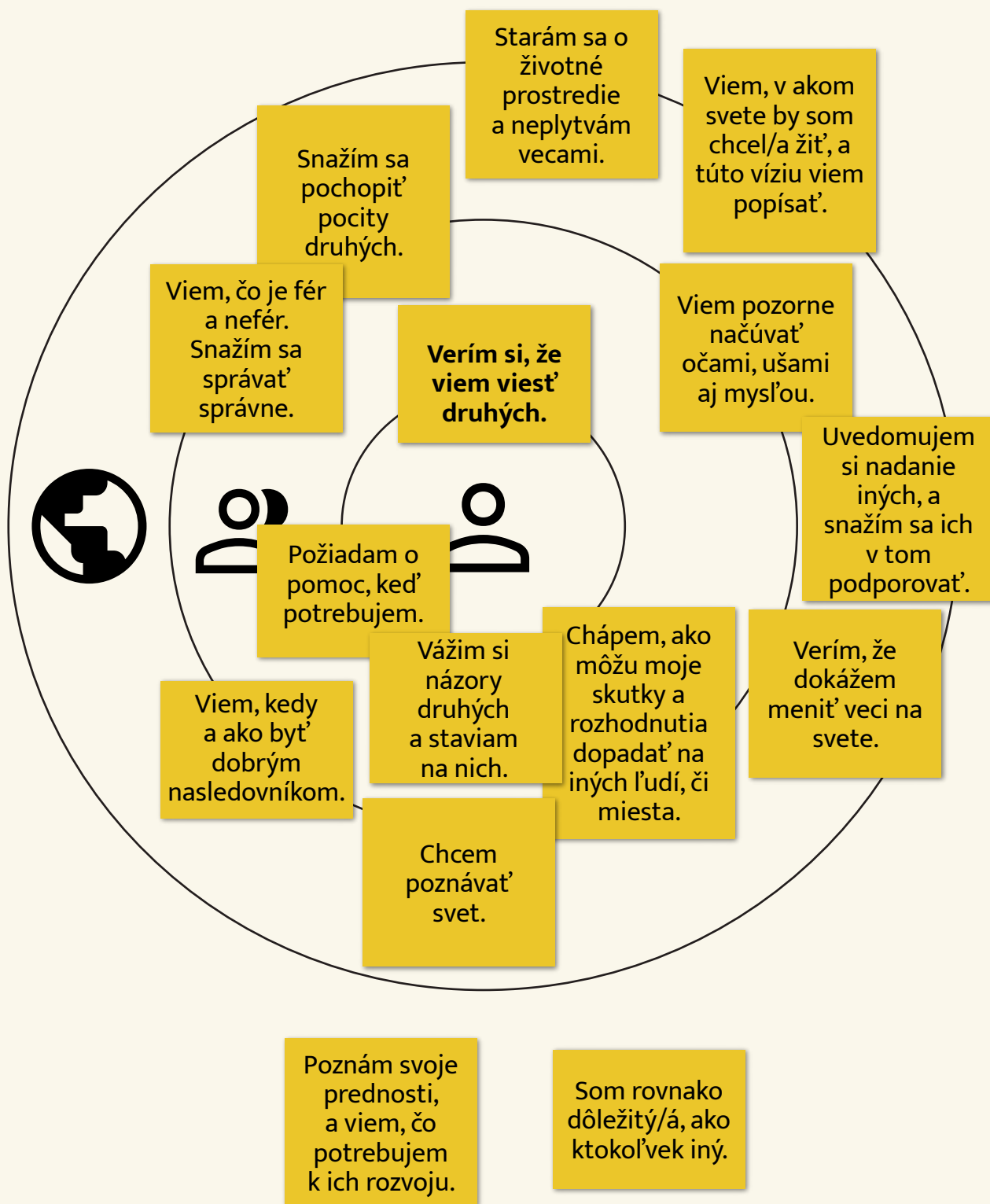
Chcem
poznávať
svet.

Poznám svoje
prednosti, a
viem, čo
potrebujem k
ich rozvoju.

Verím, že
dokážem
meniť veci na
svete.

Viem, v akom
svete by som
chcel/a žiť, a
túto víziu viem
popísať.

Túto aktivitu sme absolvovali so skupinou učiteľov, a tu sú ich odpovede:

Potom si každý žiak nájde jednu kompetenciu, v ktorej by sa podľa svojho názoru **mohol zlepšiť**. Opäť sa hlásia tí, ktorí chcú svoju voľbu vysvetliť a uviesť príklad, ako by sa mohli zlepšiť.

Zhrnutie – Zmyslom vedenia ľudí nie je iba hovoriť im, čo majú robiť. Podstatná je schopnosť poznať a viesť sám seba, schopnosť spolupracovať s ostatnými spôsobom, ktorý im pomôže byť čo najlepšími ľuďmi (čo občas obnáša aj schopnosť byť dobrým nasledovníkom) a schopnosť uvedomovať si zvyšok sveta a to, ako môžeme prispieť k jeho zmene.

Na záver vysvetlíme, že rolu mladého svetového vodcu môže nacvičovať každý, kedykoľvek a kdekoľvek, a že vhodnou príležitosťou k takémuto nácviku je aj projekt PLACE.

Pripomenieme žiakom procesný model PLACE a to, že vo všetkých etapách procesu bude potrebné sa správať líderským a tímovým spôsobom. Žiaci si môžu vzájomne vypomáhať spätnou väzbou. Kamarátom a spolužiakom môžu napríklad povedať, keď si u nich všimnú rast v istých konkrétnych zručnostiach či vlastnostiach.

PRIESKUM – PREPÁJANIE – PLÁNOVÁNIE – AKCIA – ZDIEĽANIE

Niektoré príklady komunitných aktivít: zber odpadkov, celoškolský záväzok, osвета o vybranom probléme, stavba domčeka pre včely samotárky, návrh prírodnej záhrady apod.

Deti volajú po konci plastových slamiek.

3.5 Plánovacie činnosti na rozvoj aktívneho občianstva a líderstva na lokálnej a globálnej úrovni

Aktivita 1: Bud' zmenou – ekologická akcia

Odkaz s uloženým PPT. Založené na britských vzdelávacích materiáloch pre 7.-9. ročník ZŠ: <https://friendsoftheearth.uk/climate/section-5-be-change>

K tejto aktivite budeme potrebovať: powerpointovú prezentáciu vrátane reproduktoru na prehratie filmu; prázdne pohľadnice (biele lístky A6); špajle; lepidlo/lepiacu pásku; písacie potreby na tvorbu transparentov.

Úvod: snímka 1 – úvodné slovo. Učíme sa o environmentálnych problémoch, ktorými náš svet trpí, a najmä o klimatických zmenách. Pri pomyslení na tak obrovské problémy sa niekedy môžeme dosť vydesiť. V tomto cvičení uvidíme, že veci môžeme meniť k lepšiemu prostredníctvom ekologickej akcie, a že po takejto akcii nás už tieto problémy nebudú až natoľko desiť. Taktiež by sme mali mať na pamäti, že mať strach z veľkých problémov je normálne. Spoločne ich však DOKÁŽEME zmeniť. Ak si predstavíme svet, ktorý je na tom zle, tak si vieme predstaviť aj taký, ktorý je na tom lepšie. Presne to teraz ideme urobiť.

Lepší svet je možný – snímka 2: dve otázky k transparentu. Porozprávajte sa so susedom (starší žiaci). Zamyslite sa, a o nápady sa podel'te v diskusii (mladší žiaci).

*O čom asi žena pri výrobe transparentu premýšľala?
Veríte, že je lepší svet možný? Prečo? Prečo nie?*

Kto je hýbatel'om zmeny? Snímka 3 film o Wangari Maathai: <https://thekidshouldseethis.com/post/wangari-maathai-i-will-be-a-hummingbird>

Stručne predstavíme Wangari Muta Maathai – keniansku sociálnu, ekologickú a politickú aktivistku a prvú Afričanku, ktorá dostala Nobelovu cenu mieru. Sledujeme film (2 minúty) a diskutujeme: Čo sa Wangari Maathai snaží ľuďom povedať týmto príbehom, čo podľa nej majú pochopiť?

Poznámky: *Podľa odborníkov sa ľudia, ktorí majú úprimný strach z environmentálnych problémov (environmentálny žiaľ/ekologická úzkosť) môžu cítiť skutočne lepšie, pokiaľ sa pustia do nejakej akcie, najmä s kolektívom, priateľmi alebo rodinou. Pomôžu tým nielen planéte, ale aj sami sebe!*

Poznámky: *Na svete sú ľudia, ktorí dokážu uviesť do pohybu veľké zmeny – napríklad dospelí, vlády – ale NIEČO dokáže každý. Do akcie sa určite môžem pustiť sám, ale spoločne dokážeme ešte viac.*

Čo chceš zmeniť? Snímka 4: Hovorili sme o tom, aký význam môžu mať pre nás slová „lepší svet“. Ako by mal „lepší svet“ vyzerat' podľa vás? Žiaci zdieľajú svoje nápady a zapisujú ich na tabuľu vo forme myšlienkovej mapy. Nápad plus riešenie. Svižne brainstormujeme. Nápad + my + akcia = zmena. Pre rozprúdenie rozhovoru uvedieme niektoré nápady zo snímky.

Slovo na záver: *zdôrazníme, že niektoré z týchto vecí zvládneme každý sám, ale k iným potrebujeme kolektívnu akciu. Ale aj individuálna akcia má väčší dopad, keď sa k nej pripojíme všetci. Takže...*

Čo môžeš urobiť TY?

Výroba transparentu – snímka 5: Čo chceš ľuďom odkázať a ako to vyjadríš?

Poznámky: *V zostávajúcej časti cvičenia sa zamyslíme nad problémami, ktoré by sme radi zmenili, a ako by sme mohli presvedčiť spolužiakov k spoločnej akcii, aby sme dosiahli väčšiu zmenu. Vyzvať k akcii môžeme ľuďí prostredníctvom pútača, plagátu alebo transparentu. Často sa tak robí v rámci kampane alebo inej akcie.*

Vyrobíme si vlastné transparenty, aby sme spolužiakov, učiteľov a dospelých presvedčili k spolupráci na uskutočnení zmeny.

Každý žiak dostane biely hárok papiera, výtvarné potreby a špajľu/paličku. Žiaci môžu pracovať samostatne, aj spoločne. Zvoľte si jednu z uvedených akcií, alebo si vymyslite svoju vlastnú. Môžete sa vyjadriť slovami alebo obrazom, ale cieľom je presvedčiť ostatných, aby sa k vám pridali a pomohli vám s akciou za lepší svet.

Závěrečná reflexia/otázka – snímka 6 – citát Anny Frankovej: „Ak chce človek začať s nápravou sveta, nemusí čakať ani minútu. A to platí pre každého. Nie je to úžasné.“

Kto má podľa vás silu zmeniť svet k lepšiemu?

Aký spôsob menenia sveta k lepšiemu by baval vás osobne?

Sme silnejší, pokiaľ spolupracujeme. Koho môžeš požiadať o pomoc?

PLÁNOVACIA AKTIVITA 2: Pravdepodobné a žiadúce budúcnosti

Tento nástroj vytvoril David Hicks k tomu, aby sme sa dokázali pozrieť na pravdepodobnú budúcnosť, ktorá príde, pokiaľ sa nič nezmení, a porovnať ju s budúcnosťami žiaducimi, ktoré si vieme predstaviť a ktoré by sme si želali. Žiaci majú za úlohu v skupinkách vytvoriť svoju vlastnú verziu diania v dobe medzi minulosťou a súčasnosťou.

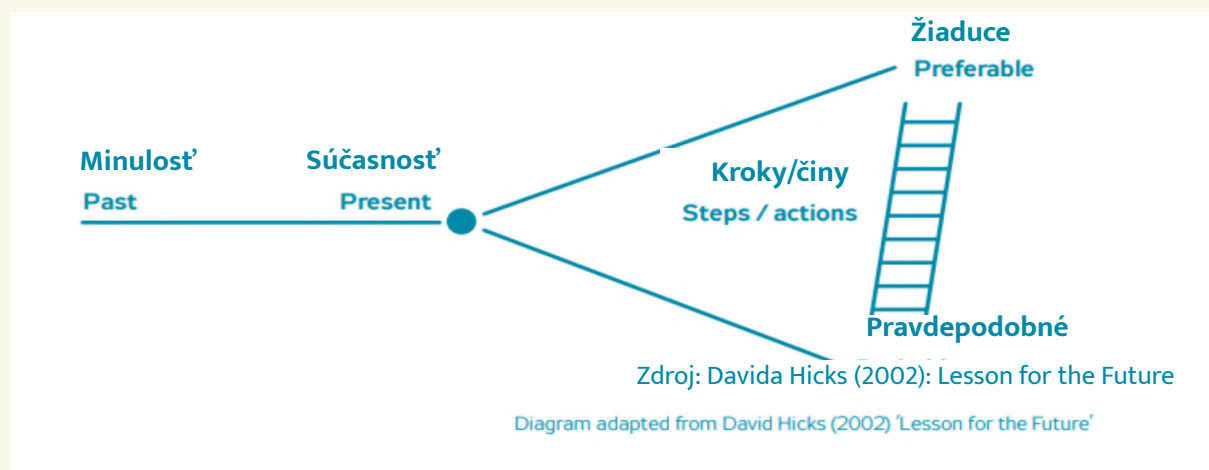

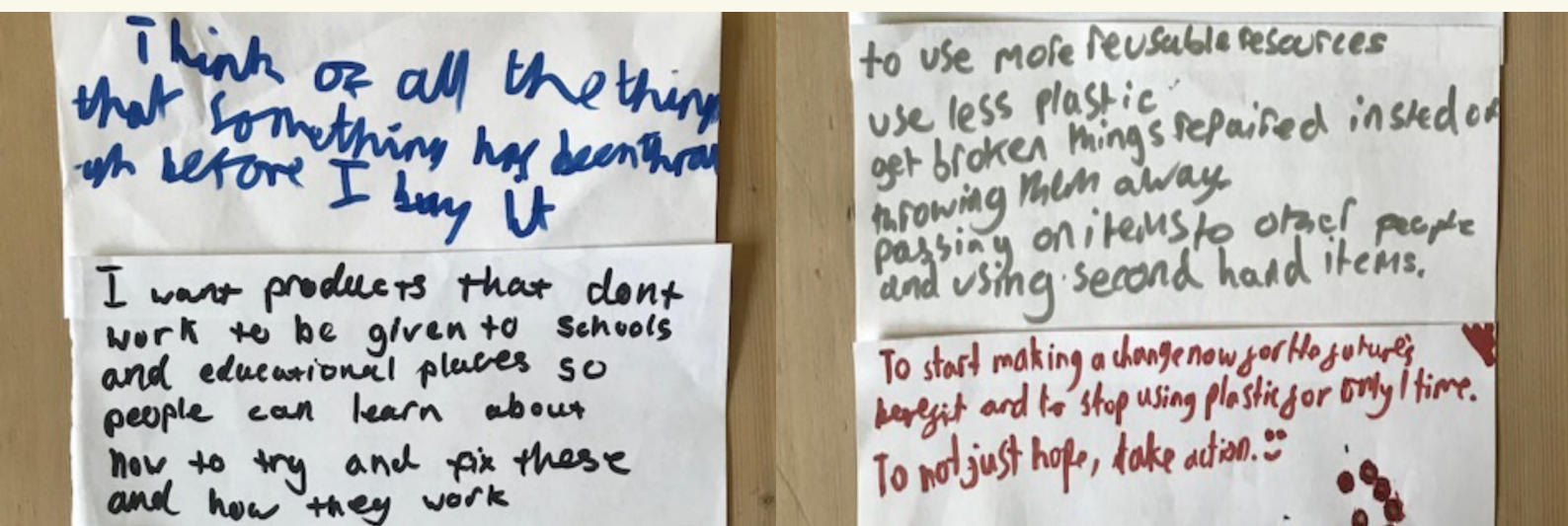
Diagram minulých, súčasných, pravdepodobných a žiaducich krokov/činov, prevzatý od Davida Hicksa (2002).

Žiaci sa môžu vyjadriť slovami, obrazom alebo oboma naraz. Ich prejav by mal byť tvorivý a farbistý. Súčasťou niektorých vyjadrení môžu byť fotografie alebo spomienkové predmety. Toto cvičenie môžeme zadať ako domácu úlohu, aby sa mohli zapojiť aj rodiny a ďalší členovia komunity.

Potom žiaci pristúpia k posudzovaniu krokov potrebných k dosiahnutiu žiaducej budúcnosti. Ide o skvelý spôsob, ako prepojiť Globálne ciele s reálnym životom. Ak sú žiaci príliš optimistickí alebo pesimistickí, pokúsime sa ich náladu usmerniť.

Aké kroky musíme uskutočniť, aby sme sa dostali z miesta, kde sa teraz ako komunita nachádzame, na miesto, kde raz chceme byť?

Veľká časť z označených krokov bude súvisieť s Globálnymi cieľmi alebo s právami dieťaťa podľa príslušného dohovoru OSN. Tieto väzby môžu žiaci zistiť pomocou vlastného výskumu, alebo im venujeme nadväzujúcu hodinu pod vedením vyučujúceho.

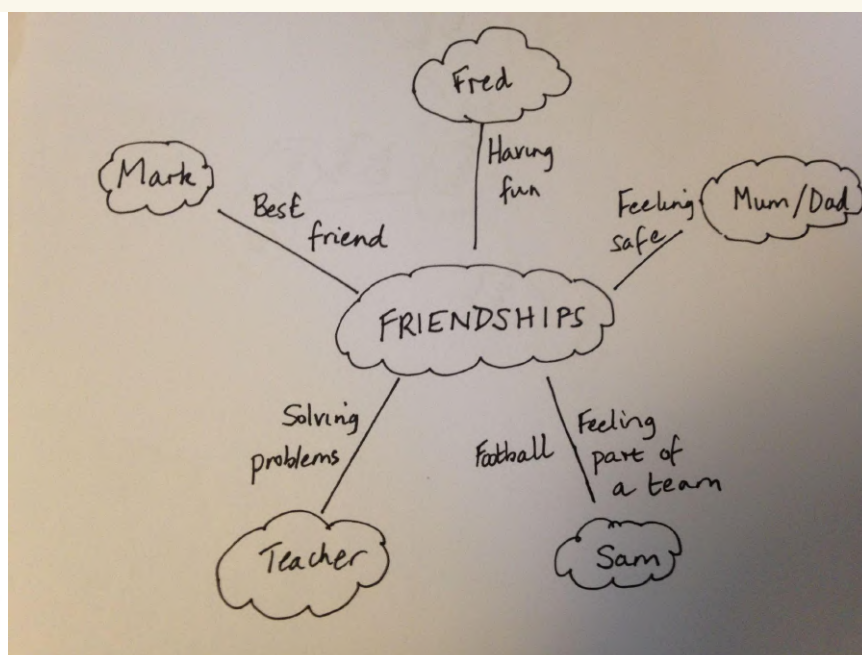
3.6 Preskúmavame „5 ciest k životnej pohode“ vo vzťahu k PLACE

Aktivita 1: Spojme sa

Keď hovoríme o spojení, napadne nám puto s priateľmi a rodinou, alebo s miestami, na ktoré radi chodíme. Ale ako sa spájame s ľuďmi v širšej komunite na lokálnej aj globálnej úrovni? Veľmi dôležité je mať spojenie s prírodou a cítiť sa ako súčasť prírodného sveta. To potrebujeme pre našu osobnú pohodu, aj pre prežitie celej planéty. Z diagramu jasne vidno vzájomnú závislosť všetkých troch oblastí.

© British Council/Teresa Robertson

Vonkajší okruh - lokálny a globálny, minulosť, súčasnosť a budúcnosť.

Prostredný okruh - ja, druhí, životné prostredie

Prostriedok - globálne občianstvo

Vonkajšie bubliny - Fero, Mama, otec, Samo, Učiteľka, Marek

Spojnice - Zábava, Pocit bezpečia, Futbal, spolunáležitosť s tímom, Riešenie problémov, Najlepší kamarát

Uprostred - Priateľské vzťahy

Mapujeme naše spojenie:

Zamysli sa nad sebou – s kým sa prepájaš pravidelne? Ako k takýmto prepojeniam dochádza? V čom sú prospešné?

Zamysli sa nad druhými – ako sa spojuješ s ľuďmi v širšej komunite na lokálnej aj globálnej úrovni? Akým výzvam/problémom tieto spojenia čelia? V čom sú prospešné?

Zamysli sa nad prírodou – prejdi sa po svojej lokalite. *Ako sa spojuješ s prírodou a miestami vo svojom okolí? Nakol'ko jednoduché je to pre teba? Aký máš pocit z týchto spojení?*

Môžeš do mapy zakresliť svoju obľúbenú prechádzku, a vyznačiť miesta, ktoré sú pre teba dôležité.

Aktivita 2: Budme všímaví

Tvorba mandaly – aktivita všímavosti

Čo budem potrebovať?

- Výber predmetov z prírody – lístie, kvety, vetvičky, piesok, kamienky, vodu
- tácku alebo inú vodorovnú podložku
- pokojné miesto vonku, kde sa môžeme pohodlne usadiť

Úvod: Pre duševné a duchovné zdravie je dôležité mať pokojné miesto k rozjímaniu, najlepšie vonku. V tejto aktivite si nájdite miesto na záhrade alebo inde vonku v prírode, a prispôbte si ho ako miesto pre pokoj a reflexiu.

Ako na to: Vyberieme si miesto, kde sa nám bude pohodlne sedieť. Vyčistíme a vyrovnáme miesto, ktoré bude slúžiť ako „pracovná plocha“. Nenáhlime sa. Počas úprav miesta si všímame aj naše prípadné starosti či obavy, a necháme plynúť preč. Myšlienky prídu a necháme ich odísť. Zhromaždíme prírodné predmety, ktoré sa nám páčia, a vyberieme jeden špeciálny, ktorý príde do prostriedku.

Slovo mandala pochádza zo staroindického jazyka sanskrt, v ktorom značí úplnosť a život. Mandalas sa však tradične vyskytujú v množstve iných kultúr. Je to kruh, vrátane jeho vnútra. Tento tvar nájdeme všade okolo nás – na kvetoch, mušliach, ovocí, snehových vločkách... Dokonalosť zvaná mandala sa nachádza v každej veci, ktorá sa rozbieha zo svojho stredu. Začneme teda stredom a pokračujeme opakujúcimi sa obrazcami smerom von.

A teraz prakticky: začneme pokojným meditačným cvičením. Pohodne sa usadíme a uprieme oči doprostred mandaly. Cítíme, ako sa nám spomaľuje dych. Obrátíme pohľad smerom von, a vnútri kruhu zanecháme všetky starosti. Opäť uprieme zrak do stredu mandaly a zavrieme oči. Keď nám začnú prebublávať myšlienky, uprieme zrak doprostred, pomaly a zľahka dýchame. Takto cvičíme, ak je to možné, každý deň. V prípade potreby si mandalu upravíme, alebo si vytvoríme novú.

Mier začína u nás doma, v našej rodine a komunite. Jednou z najväčších globálnych výziev je preto naučiť sa zmierlivému riešeniu konfliktov. V mestách po celom svete vznikajú tzv. svetové záhrady mieru, ktoré majú prispievať k mierovej spolupráci medzi komunitami a krajinami. Jeden príklad za všetky predstavuje nadácia International Peace Garden Foundation (<https://www.ipgf.org>). Mandalu môžeme do projektu PLACE zaradiť v rámci hľadačky alebo terapeutickkej záhrady.

Aktivita 3: Budme aktívni

Vo vašej lokalite môžete byť aktívni mnohými spôsobmi. Skúsme napríklad Bosonohú výzvu, ktorá zároveň výborne aktivuje zmysel hmat. Chôdza naboso prináša výhody každému – posilňuje chodidlá, rovnováhu a vedomie vlastného tela, obohacuje nás o nové hmatové zážitky.

Nájdite si miesto vonku, ktoré by ste chceli preskúmať, a najprv so žiakmi skontrolujte (v topánkach) výskyt nebezpečných predmetov, ako napríklad rozbité sklo. Potom si deti môžu dať topánky dole. Aký je to pocit? Je na chôdzi naboso niečo odlišného? Žiaci si hľadajú povrchy s rôznou textúrou – mäkké, čvachtavé, drsné, chladné, teplé. Keď sa osmelia, môžu skúsiť pobežovať, klúčkovať a skákať.

Aktivita 4: Neprestávajme sa učiť

Zoznámte sa s významnou historickou osobnosťou z vášho okolia a s tým, čo dokázala. Tento prvok môžete zaradiť do hľadačky. Vypytujte sa na túto osobnosť seniorov v komunite, alebo pátrajte v miestnej knižnici či kronike. Alebo si sadnite na zem v zvolenej časti školského pozemku. Koľkých druhov rastlín sa môžete dotknúť bez toho, aby ste sa zdvihli z miesta? A koľkých druhov hmyzu? Dokážete niektoré z nich určiť a zistiť, ako sa adaptovali na toto stanovisko?

Aktivita 5: Dávajme

Dajte niečo prírode – postavte hmyzí hotel

Ak chcete prilákať na svoj pozemok užitočný hmyz, tak im môžete postaviť pekný hotel. Zistite si, aký domček majú radi rôzne druhy hmyzu.

Návody nájdete napríklad tu:

<https://www.sdetmi.com/podujatia/detail/66621/postavte-si-hmyzi-domcek/>

<https://www.krasaastyl.sk/hotel-pre-hmyz-navod-a-super-tipy/>

Dajte niečo druhým – vytvorte pátračku dostupnú pre seniorov vo vašej komunite. Najprv sa však s nimi porozprávajte o tom, aké by mohli mať potreby a želania.

04 | Zaostrené na moderovanie

4.1 Prečo pôsobiť ako moderátor?

Úlohou vyučujúcich v projekte PLACE je dať mladým ľuďom rámec pre rozvoj občianskych a líderských zručností a motivácie k premýšľaniu a to jak v škole, tak aj v komunite.

PRIESKUM – PREPÁJANIE – PLÁNOVÁNIE – AKCIA – ZDIEĽANIE

V každej fáze projektu PLACE by sme mali dať žiakom príležitosť načúvať, spolupracovať, diskutovať, zvažovať názory, spoločne riešiť problémy, plánovať akcie, obzerať sa späť a podeliť sa o dosiahnutý pokrok. Vyučujúci zodpovedá za vysvetlenie cieľov a ústredných konceptov projektu a mal by žiakov zoznámiť s prístupmi Cieľov udržateľného rozvoja, questingu/hľadačky, terapeutických záhrad a aktívneho občianstva na lokálnej a globálnej úrovni.

Za plánovanie a realizáciu projektu uskutočňovaného skupinou žiakov v danej lokalite a komunite však zodpovedá skupina sama. Tu je úlohou vyučujúceho facilitácia a podpora. Žiaci môžu robiť chyby, a celý proces môže byť zdĺhavý, ale poznatky a zručnosti, ktoré si pri ňom osvoja (tímová práca, riešenie problémov, odolnosť, vodcovstvo) za to rozhodne stoja. Väčšinu týchto zručností si bez praxe ani nie je možné osvojiť. Zo žiakov, ktorí dnes získavajú skúsenosti, vyrastú schopnejší a zodpovednejší občania, ktorí pozitívne ovplyvnia budúcnosť.

Frontálne predvádzanie	Spoločné predvádzanie	Usmerňovaná prax	Samostatná prax
			Zodpovednosť žiaka
Zodpovednosť učiteľa			

Správny moderátor a facilitátor musí dobre načúvať tomu, čo účastníci hovoria. Aj žiaci sa musia naučiť pozorne načúvať jeden druhému.

4.2 Čo je aktívne načúvanie?

Aktívne počúvanie je proces, pri ktorom počúvame so zámerom porozumieť tomu, čo chce hovoriaci povedať. Cieľom je rozpoznať, porozumieť a správne interpretovať zachytenú správu, či už verbálnu alebo neverbálnu. Vyžaduje si to naše **plné sústredenie, trpezlivosť, ochotu a empatiu**, je to počúvanie nielen ušami, ale aj srdcom. Aktívne počúvajúci človek dá hovoriacemu spätnú väzbu tak, aby prejavil rešpekt k jeho názoru.

Aktívne načúvať znamená nechať stranou svoj vnútorný svet, svoje potreby, emócie a sebaapresadzovanie. Taktiež to neznamená len súhlasiť, ale chcieť sa dozvedieť, čo si myslí ten druhý“ [1] – Petr Kmošek.

Ako správne načúvať?

- Sústred' sa – aby sa ti myšlienky nerozutekali. Zameraj sa na podstatné informácie.
- Zopakuj rečníkovi to, čo ti povedal, čo si počul/a. Tvoje slová by nemali posúvať význam jeho názorov.
- Klad' overujúce otázky, daj rečníkovi priestor a čas k vysvetleniu a rozvinutiu myšlienok.
- Rozvíjaj komunikáciu, a to aj keď nesúhlasíš.
- Sleduj, čo sa deje s partnerom. Vnímaj neverbálnu komunikáciu.
- Čítaj medzi riadkami – hľadaj významy skryté v pozadí povedaného.
- Povzbudzuj komunikáciu a vytváraj pre ňu priaznivú atmosféru.
- Nesúd', nekritizuj.

Prínosy načúvania:

Poodhaľuje hlbšie záujmy rečníka.

Pomáha nám nájsť spoločné záujmy, na ktorých sa zhodne viac ľudí.

Povzbudzuje kreativitu.

Mení rečníka aj poslucháča.

Aktivita 1: Empatický kruh

K nácviku môžeme využiť nasledujúcu techniku. Empatický kruh je štruktúrovaný proces rozhovoru medzi dvoma až šiestimi účastníkmi s dôrazom na vzájomné načúvanie.

Funguje nasledovne:

- Uvedieme celý postup a vysvetlíme tri roly, ktoré sa tu striedajú – rečník, aktívny poslucháč, tichý poslucháč
- Prvý rečník si zvolí svojho aktívneho poslucháča
- Rečník hovorí asi 3 minúty o niečom, čo je preňho dôležité, o čo sa zaujíma
- Behom prestávok aktívny poslucháč postupne reflektuje, čo počuje, a ako tomu rozumie, až kým nemá rečník pocit, že to, čo povedal, bolo naplno pochopené
- Po troch minútach sa aktívny poslucháč stáva rečníkom a vyberá si svojho poslucháča
- Tento postup sa strieda do vypršania stanoveného času
- Na záver každý povie, čo si od partnera zapamätal.

Tipy pre jednotlivé roly:

Ked' rozprávate:

- Aj keď toho máte veľa na srdci, robte v priebehu reči často pauzy, aby aktívny poslucháč mohol vyjadriť svoje porozumenie. Vďaka pauzám si tiež môžete lepšie rozmyslieť, ako chcete v reči pokračovať.
- Keď si vypočujete reflexiu aktívneho poslucháča, zamyslite sa na moment, či sa cítite pochopení. Vedzte aktívneho poslucháča k tomu, aby vám pochopenie doprial.
- Keď skončíte to, čo ste mali na srdci, môžete svoj prejav zakončiť formuláciou typu „Ďakujem za priestor, cítim sa byť pochopený/á“. Dáte tak jasne najavo, že dávate priestor ďalšiemu rečníkovi.

Ked' aktívne počúvate:

- Ked' rečník hovorí, venujte mu maximálnu pozornosť a načúvajte srdcom.
- V prestávkach naznačených rečníkom či moderátorom vyjadrujte, ako tomu, čo rečník hovorí a ako sa cíti, sami rozumiete. Slová rečníka parafrázujte, zhrňte, alebo aj zopakujte. Skrátka, rečníkovi tvárou v tvár čo najlepšie povedzte, že čo ste si vypočuli.
- Ked' to pôjde, neskáčte do reči – či už formou spochybňovania, hodnotenia alebo analyzovania povedaného, dávania rád alebo prejavu sympatií. Možnosť vyjadriť sa k tomu, čo chcete, budete mať v úlohe rečníka.
- Pri načúvaní nie sú žiadne „dobré“ ani „zlé“. Ked' vám niečo rečník pripomína alebo vysvetľuje, nelámte si hlavu, aj týmto mu pomáhate si ujasniť, čo je preňho dôležité.

Ked' ste tichým poslucháčom

- Bud'te prítomní, načúvajte tomu, čo sa deje medzi rečníkom a aktívnym poslucháčom. Čoskoro sa dostanete na rad aj vy.

Aktivita 2: Ako povzbudiť deti i samého seba k prijatiu praxe aktívneho načúvania?

Aktivity:

1. Vysvetlíme deťom techniku aktívneho načúvania (očný kontakt, slovná odozva, sledovanie gest, neverbálnych reakcií, postoje; v duchu sa pýtame seba samých, čo sa nám druhý snaží povedať)
2. Vytvoríme dvojice. Žiaci majú za úlohu podeliť sa navzájom o zaujímavý príbeh alebo poznatok. Každý má 5 minút na svoju reč.
3. Potom moderujeme prácu s celou triedou.
4. Poslucháčov sa opýtame:

Čo bolo pre vás na načúvaní najt'azšie?
Čo na ňom bolo jednoduché?
Ktoré techniky boli pre vás najjednoduchšie?
Ktoré techniky vám prišli najt'azšie?

Ako ste sa cítili počas diskusie?
Čo bolo pre poslucháčov povzbudivé?
Ako ste sa cítili v závere diskusie?
Čo vás odrádzalo?

4.3 Úloha moderátora vo Filozofii pre deti

V rámci filozofie pre deti je moderovanie vyučujúcim obzvlášť dôležité v diskusii o hodnotách alebo pojmoch, na ktorých je projekt PLACE založený, vrátane spolunáležitosti, nádeje, zmeny alebo prepojenia. V rámci cvičenia filozofie pre deti (technika popísaná vyššie) formulujú žiaci svoje vlastné otázky k diskusii a pozorne si vzájomne načúvajú, aby si lepšie porozumeli.

Moderátor má k dispozícii viacero stratégií, ako žiakov povzbudiť k samostatnej praxi. Napríklad môže frontálne predviesť, podieľať sa na spoločnom predviedaní alebo zaisťovať podporu. Môže klásť otázky prehlbujúce premýšľanie žiakov alebo sa pýtať na odôvodnenie ich názorov.

Nasledujú niektoré užitočné otázky pre moderovanie cvičenia filozofie pre deti:

Objasnenie

- >>> Z akého dôvodu to tvrdíš?
- >>> Čo tým myslíš?
- >>> Môžeš mi to lepšie vysvetliť?
- >>> Mal/a by si k tomu nejaký príklad?
- >>> Čo ti dáva takúto istotu?

Prieskum iných názorov

- >>> Existuje aj iný uhol pohľadu?
- >>> Môžeš to povedať inak?
- >>> Vy dvaja si protirečíte?
- >>> Aký je rozdiel medzi твоjim názorom, a...?

Sondujeme pod povrchom javov

- >>> Prečo si to myslíš?
- >>> Čo je toho príčinou?
- >>> Prečo to hovoríš?
- >>> Prečo...? Prečo...? Prečo...?

Uhol pohľadu

- >>> Čo si myslíš o ...?
- >>> Akú príčinu má...?
- >>> Keď... tak čo si myslíš o...?
- >>> Povedal/a si..., ale čo hovoríš na...?

Hľadanie informácií

- >>> Ako to vieš?
- >>> Prečo to vravíš?
- >>> Aké máš dôkazy?
- >>> Aké máš dôvody?
- >>> Čo ti dáva takú istotu?

Zhodnotenie

- >>> Kto by mohol zhrnúť hlavné body pre ostatných?
- >>> Kto by dokázal vyjadriť, kam nás naše úvahy zaviedli?
- >>> Aké nové myšlienky vyvstali?
- >>> Keď... tak prečo...?

Skúška v praxi

- >>> Ide to dohromady s...?
- >>> Aké by boli dôsledky, keby...?
- >>> Ako si môžeme byť istí, že je to pravda?
- >>> Ako to vieme overiť v praxi?

A čo môžete čakať ďalej?

Pevne dúfame, že pre vás bude táto študijná príručka užitočná a stane sa vaším pomocníkom pri objavovaní prístupov miestne zakotveného učenia, ktoré popisuje. My budeme aj naďalej pridávať materiály na webové stránky PLACE. www.paths2learning.eu.

Na tejto stránke postupne budeme uverejňovať aj inšpirácie, materiály na stiahnutie, príbehy a fotografie, ktoré na vyučovaní aj mimo neho budete môcť použiť. Súčasťou budú aj Prípadové štúdie postupne zhromažďované od škôl zapojených do projektu, tieto nájdete v časti PLACE Toolkit.

Novinky môžete sledovať aj na FB: <https://www.facebook.com/PlaceProject2021>

Dobré veci sa dejú. Buďte ich súčasťou.

Kontakt:

CDEC	Debbie Watson	debbie@cdec.org.uk
DEED	Sarah Wise	training@deed.org.uk
SEVER	Jáchym Škoda	jachym.skoda@ekologickavychova.cz
SOSNA	Silvia Szabóová	silvia.sosna@gmail.com
	Štefan Szabó	omar.sosna@gmail.com

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

www.paths2learning.eu

© 2022